

Μπάμπης Δεμιτζάκης*, Λέξημα. Γιώργος Μετήλλιας, Στάση ζωής, Αγγελάκης 2017, σελ. 276

Μια συναρπαστική εξιστόρηση της ιστορίας ενός ανθρώπου. «Μια ζωή σαν μυθιστόρημα» είναι ο υπότιτλος του βιβλίου, και πράγματι η ζωή του Εύρη (υποκοριστικό του Ευρυβιάδη) Τουλιάτου ή Τουλάτου είναι μυθιστορηματική. Θα μπορούσε να ονομαστεί βιογραφία, αν ο χαρακτηρισμός δεν περιοριζόταν στους επώνυμους.

Η δομή του έργου μου θύμιζε τα συμπυκνωμένα βιογραφικά που συναντάμε κάποιες φορές στο τέλος βιογραφιών. Εκεί βλέπουμε δυο στήλες. Στην αριστερή στήλη είναι γραμμένα επεισόδια-σταθμοί στη ζωή του βιογραφούμενου με τη χρονολογική τους ένδειξη. Στη δεξιά στήλη είναι γραμμένα ιστορικά γεγονότα με τη χρονολογική τους ένδειξη, που συμπίπτουν ή βρίσκονται πολύ κοντά με αυτά της αριστερής στήλης. Κάποιες φορές αυτά τα δεύτερα «φωτίζουν» τα πρώτα. Έτσι και ο Μετήλλιας, χωρίζει τα βιογραφικά από τα ιστορικά γεγονότα. Τα βιογραφικά φέρουν την επικεφαλίδα «Εύρης». Τα ιστορικά φέρουν την επικεφαλίδα «Περιβάλλον».

Ο Εύρης γεννήθηκε την προπαραμονή των Χριστουγέννων του 1923. Στο «Περιβάλλον» διαβάζουμε *«Η Ελλάδα έχει βγει από δύο Βαλκανικούς, έναν Παγκόσμιο Πόλεμο και την τεράστια καταστροφή στη Μικρά Ασία»* (σελ. 10).

Στο επόμενο κείμενο «Εύρης» διαβάζουμε: *«Το αγριμάκι με το ασυνήθιστο όνομα θα μεγάλωνε με μακροχρόνιες απουσίες του γεννήτορα. Ίσως έτσι να εξηγείται γιατί έκανε παρέα με τα φίδια, τις αλεπούδες, τους σκύλους, τους ποντικούς. Με τη σφεντόνα κυνηγούσε άγρια πουλάκια και εξασφάλιζε την τροφή του...»*

Η ζωή αυτή είναι η περισσότερη ή λιγότερη τυπική ενός μικρού παιδιού που μεγαλώνει σε χωριό. Κι εγώ σε χωριό μεγάλωσα, όμως παρέα με τα φίδια δεν έκανα, τα φοβόμουν. Ένας χωριανός μου όμως δεν τα φοβότανε καθόλου. Μάλιστα τα έπιανε και τα έβαζε στην τσέπη του. Σε κάποιο μάθημα που η δασκάλα τους μιλούσε για τα φίδια, για να κάνει τη διδασκαλία της εποπτική έβγαλε το φίδι που κρατούσε στην τσέπη του και της το έδειξε. Αυτή πετάχτηκε έντρομη έξω από την τάξη.

Διαβάζουμε παρακάτω: *«Τα δώδεκα χιλιόμετρα της διαδρομής, ημερησίως, χωριό-σχολείο-χωριό, τα διένυε με τα τρύπια πεδιλοπάπουτσα και μια ομπρέλα σουρωτήρι... Ζήτησε από τον πατέρα να του αγοράσει ένα ποδήλατο. Ποτέ δεν έλαβε άρνηση στο αίτημά του, αλλά ούτε και το δίτροχο».* (σελ. 25).

Τριάντα χρόνια αργότερα εγώ δεν χρειάστηκε να διατυπώσω καν τέτοιο αίτημα στον πατέρα μου. Λίγο πριν μπω στο γυμνάσιο μού αγόρασε ποδήλατο, και έτσι μια ίδια διαδρομή, δώδεκα χιλιόμετρα αλέ ρετούρ από το χωριό μου, το Κάτω Χωριό, μέχρι την Ιεράπετρα, δεν την πήγα ποτέ ποδαράτος.

Με πίεση ο Εύρης κατάφερε να πείσει τον πατέρα του να πάει στο σχολαρχείο, και με ακόμη μεγαλύτερη πίεση να πάει στο γυμνάσιο, καθώς η απόσταση, αλέ ρετούρ, ήταν τώρα διπλάσια. Έτσι νοίκιασε ένα δωμάτιο στο Αργοστόλι.

Το ίδιο πρόβλημα είχαν και τα παιδιά που έμεναν σε χωριά λίγο πιο μακριά από το δικό μου: Βασιλική, Μοναστηράκι, Παχιά Άμμος κ.ά. Την κατάσταση που έζησε ο Εύρης έζησαν κι αυτά.

Εμείς όμως ήμασταν τυχεροί. Μια χούντα δεν ήταν δυνατόν να ανακόψει τις σπουδές μας. Στην πέμπτη γυμνασίου με βρήκε το πραξικόπημα, και δύο χρόνια μετά ήμουν στο πανεπιστήμιο. Στην πέμπτη γυμνασίου βρήκε και τον Εύρη ο πόλεμος, και αναγκάστηκε να διακόψει τις σπουδές του.

Η κατοχή και ο εμφύλιος ήταν ο ένας λόγος που έγινε μαρτυρική η ζωή του. Οι διαβολές κάποιων χωριανών του ήταν ο άλλος λόγος. Στην κατοχή πέρασε «λαϊκό δικαστήριο» μετά από τέτοιες διαβολές, και οι «δικαστές», που ανήκαν στην ίδια φάρα, του επέβαλαν εξοντωτικές ποινές. Μετά την απελευθέρωση και τον εμφύλιο πήγε Ικαρία, μετά Μακρόνησο, και οι ταλαιπωρίες δεν τέλειωσαν. Χαρακτηρίζοντάς τον ως αριστερό του έκλεισαν το δρόμο για το Πανεπιστήμιο. Αργότερα όμως θα τα κατάφερνε, με «μέσον», όπως γινόταν εκείνη την εποχή. Το «μέσον» ήταν να εγγυηθεί για την νομιμοφροσύνη του.

Η ζωή του Εύρη ήταν όντως συναρπαστική σαν μυθιστόρημα. Όμως εντυπωσιακά ήταν και τα γεγονότα που αναφέρονται στο «Περιβάλλον». Κάποια έχουν να κάνουν με την παγκόσμια ιστορία, κάποια με την ελληνική. Κάποια επίσης έχουν να κάνουν με την τοπική ιστορία, της Κεφαλονιάς.

Τα τοπικά δεν μας είναι εντελώς άγνωστα. Για παράδειγμα, το τι συνέβη στους Ιταλούς μετά τη συνθηκολόγηση της Ιταλίας και το πέρασμά της στο πλευρό των συμμάχων τα ξέρουμε από την ταινία «Το μαντολίνο του λοχαγού Κορέλι». Όμως εδώ διαβάσαμε τα ιστορικά αυτά γεγονότα με περισσότερες λεπτομέρειες, που κάποιες ήταν πραγματικά ανατριχιαστικές.

Το παρακάτω απόσπασμα φωτίζει την ιστορία της τοπικής περιοχής. «Στην περιοχή της Σάμης παίχτηκε ένα παιχνίδι. Ήτανε δεν ήτανε τριάντα άτομα που αναλάβανε τον ρόλο των ανταρτών! Οι χωροφύλακες τον ρόλο των

Εθνοφρουρών! Οι συγκεκριμένοι αντάρτες είχανε μάθει να αρπάζουν από τους συντοπίτες τους τα ζωντανά τους. Καλούσανε τα κολλητά φιλαράκια τους, τους χωροφύλακες, ψήνανε μαζί τα κοψίδια τους, στήνανε χορούς, βαρούσανε τουφεκιές στον αέρα. Όταν τα όργανα της τάξης επιστρέφανε στη βάση τους, δεν μιλούσανε για ηρωικά γαστρονομικά κατορθώματα αλλά για επικούς αγώνες με τους αντάρτες. Ήταν το άλλοθι της τοπικής Χωροφυλακής, για να ζητά και να λαμβάνει ενισχύσεις! Ο αρχηγός των ελληνικών δυνάμεων, στρατηγός Σερ Σκόμπι, είχε κάθε λόγο να τις παρέχει».

Κοιτάζοντας αυτό το παιχνίδι, με τη νηφαλιότητα που δίνει ο χρόνος στη θεώρηση των γεγονότων, καταλήγεις στο συμπέρασμα ότι οι συγκεκριμένοι Κεφαλλονίτες φερθήκανε έξυπνα. Αντί να αλληλοσκοτώνονται δίνανε παραστάσεις και κερδίζανε τα κοψίδια τους! (σελ. 98).

Τελικά η φήμη για την πονηριά τους δεν είναι καθόλου ανυπόστατη. Διαβάζουμε:

«Καταμετρήσανε τις θετικές και αρνητικές ενέργειες των πολιτικών ταγών τους. Δεν αναφερθήκανε καθόλου στα λόγια τους. Ο ισολογισμός ήταν τραγικά αρνητικός. Μόνο για τον Νικόλαο Πλαστήρα βγάλανε πλεόνασμα. Τι κρίμα που ήταν μόνο στρατιώτης και όχι πολιτικός. Η φιλοπατρία τού κέντρισε το ενδιαφέρον για την πολιτική και επέτρεπε στις ύαινες να τον χρησιμοποιούν» (σελ. 124).

Ο πατέρας μου μού μιλούσε συχνά γι' αυτόν. Έπινε νερό στο όνομά του. Διαβάζω: *«Λοχία, βρες τον δεκανέα Παρίδη Ανδρέα»* (σελ. 161).

Δεν είναι σωστό να βγάζεις τα άπλυτα των πεθαμένων σε μια βιβλιοπαρουσίαση, όμως εγώ θα το κάνω. Ο λόγος για τον Ηλία Ηλιού. Παραθέτει ένα απόσπασμα από το λόγο του, συμπληρώνοντας μετά:

«— Αν έλθουμε εμείς στην εξουσία, όχι και απίθανο, θα δημεύσουμε τα σπίτια κ.λπ. εκείνων οι οποίοι, ανάλογα με τις οικογενειακές συνθήκες τους, έχουν περισσότερα των αναγκών τους. Θα τα δώσουμε σ' εκείνους που δεν έχουν.

Το μυαλό του Ευρυβιάδη παίρνει στροφές ανάποδες. Σηκώνεται όρθιος και φωνάζει:

— Κύριε πρόεδρε, πού έχεις τα δικά σου και θέλεις να πάρεις τα δικά μου;

Ο Παύλος του τραβάει το χέρι και του λέει να καθίσει. Ο Εύρης επιμένει έξαλλος:

— Όχι, θα πω τα δικά μου, που ξέρω πολύ καλά. Ο κύριος έχει επενδύσει τα δικά του στην Ελβετία, στο όνομα των παιδιών του» (σελ. 146). Όχι παίζουμε.

Το προτελευταίο κεφάλαιο έχει τίτλο «Αναζητώντας τις ρίζες του». Σίγουρα θα το διαβάσει με ενδιαφέρον ο συνάδελφος και φίλος μου Σπύρος

Τουλιάτος. Θα αναφέρω μόνο ότι οι Τουλιάτοι έχουν καταγωγή από την Ιταλία. Ο πιο διάσημος του σογιού είναι ο μετά τον Γκράμσι γενικός γραμματέας του Κομμουνιστικού Κόμματος Ιταλίας Palmiro Togliati, από το 1927 που αντικατέστησε τον Αντόνιο Γκράμσι που είχε φυλακισθεί μέχρι το θάνατό του το 1964).

Συναρπαστική η αφήγηση, τόσο των βιογραφικών όσο και των ιστορικών γεγονότων. Ευχόμαστε να είναι καλοτάξιδο το βιβλίο.

Και, όπως πάντα, παραθέτουμε στο τέλος τους ιαμβικούς 15 σύλλαβους που εντοπίσαμε:

Έβαλε άλλον ανιψιό και γιο του αδελφού της (σελ. 11)

Ανοιξες την Κερκόπορτα και τώρα πώς θα κλείσει (σελ. 99)

Τσιμπήσουμε τα ψίχουλα που ρίχνει κάποιο χέρι (σελ. 105)

Και ένας αμφίβραχης: *Για όλες τις χώρες σε εύκρατα πλάτη* (σελ. 95)

Και ένας ακόμη: *στον κόσμο που σάλευε γύρω του* (σελ. 106)

Μπάμπης Δερμιτζάκης

** Αγγλική Φιλολογία, Ε.Κ.Π.Α. Κριτικός βιβλίων και κινηματογράφου*